Personligheder i Bording

Købmand Niels Henriksen 1866 – 1954 -1. del

af Bent E. Hansen januar 2016

Når man taler om betydningsfulde mænd i Bordings historie, kan man ikke undgå at nævne købmand Henriksen. Han havde købmandsforretning i Bording fra 1908 på pladsen hvor Super Best lå.

Bredgade 14. Som forretningen så ud kort efter købmand Niels Henriksen overtog den i 1908.

I 1952 overlod han forretningen til svigersønnen Th. Alsnæs Andersen, men havde dog stadig sin gang i forretningen indtil sin død i 1954.

Købmand Niels Henriksen livsforløb i kort version: Han blev født i Them d. 8 april 1866. Som 10 årige kom han ud at tjene som hjorddreng, men allerede som 16 årige forlod han landbruget og blev træskomager. I 1899 blev han uddeler i Pederstrup og købte så forretningen i Bording i marts 1908.

Købmand Henriksen var en agtet og respekteret mand både for sin forretningsmæssige dygtighed og for hans menneskelige evner i almindelighed. Han sad i adskillige bestyrelser i løbet af hans tid. Herom senere.

Købmand Henriksen fortæller i ugebladet ”Landet” i en samtale med forfatteren Niels Anesen i begyndelsen af 1950erne om hvorfor han blev købmand:

”Jeg ville gerne stå bag en disk og være i stand til at give en træt mand en dram og en frisk skrå eller stikke en kone et kræmmerhus bolsjer med hjem til børnene. Et rigtigt kræmmerhus drejet i hånden med lang spids…..
Det har jeg altid gerne villet.

Da jeg var dreng og kom med far og mor ind til Silkeborg til en af de tre storkøbmænd var det rent eventyr, det største man kunne opleve. Dengang rendte folk ikke til købmanden hver dag. Jeg talte i Købmandsgården 93 køretøjer, så her var en mængde folk fra nær og fjern. Mænd i varme fåreskindspelse, bredsporede mandfolk og magre mænd fra heden med en udslidt krikke for, uden pels, med pjalterne bundet om kroppen med reb eller halmbånd. Men alle mødtes de i den store stue. Alle kom til højbords. Her blev ikke gjort forskel på folk.
De gamle, stærke storkøbmænd havde indført demokrati i Danmark, længe før grundloven blev givet. Her i den vældige stue sad de i al denne varme. Mændene fik brændevin til mellemmadderne og en skrå eller tobak til piben som dessert, og kvinderne fik kaffe. Og snakken gik, åh som de snakkede, om korn og smør og svin og børn og høns og æggepenge. Åh, ja, tænk engang, i de tider lagde høns også æg, og folk fik børn, og der var rige folk og fattige folk. Folk, der bare kunne gribe i den store læderpose, og folk med stille og dybe bekymringer, fordi de ikke havde penge og måtte bede købmanden om kredit, om henstand på gammel gæld og ny kredit.
De gode gamle købmænd betød meget for deres egn, for egnens fremgang, unge stræbsomme og ærlige folk, der sad småt i det og havde hårdt ved at komme frem, blev hjulpet gang på gang af købmanden. Det samme sker endnu.
Ingen begivenhed, da jeg var dreng, var større end julen og så den brogede sceneri i de store købmandsgårde.”

Målet for Niels Henriksen var at få sin egen købmandsforretning, men der skulle gå mange år før ønsket skulle blive opfyldt. Ikke fordi han ikke vidste, hvad han ville, men fordi mulighederne var så urimeligt små for en fattig træskomagersøn. Om det beretter Niels Henriksen:

"Ja, far var jo træskomand i Virklund ved Silkeborg. Vi var fire børn, og vi var så fattige, som nogen kunne være. Far var egentlig flittig, men han var svagelig. Han havde slet ikke kræfter til at skaffe fremgang. Det var mor der holdt hjemmet oppe ved hårdt arbejde for fremmede.
Jeg ville gerne ud at tjene som dreng, for at hjælpe hende, men jeg kom ikke af sted, før jeg var 10 år. Det var hos en bonde, og han var god nok. Men da jeg havde været der i 14 dag, kunne jeg ikke mere. Jeg længtes så forfærdeligt efter mit hjem, hvor fattigt det end var, efter far og mor og søskende. Det var en pine både dag og nat, som jeg til sidst slet ikke kunne magte. Jeg løb af pladsen.
Da jeg nåede hjem var far alene. Han sad og arbejdede på en træsko, men lagde den forskrækket fra sig. Jeg kan endnu se hans ansigt og hans øjne –
- " Det er galt det her, sagde han stille. - Det her kan vi to ikke magte. Mor planter ude i statsskoven. Vi må ud i skoven til mor."
Åh, som jeg syntes, der var langt ud til den skov. Mor opdagede os ikke, før vi stod hos hende.
- Hvad skal vi nu gøre, sagde far. Niels er rendt af sin plads. Han længes, det er den eneste fortræd han har lidt.
Mor så kærligt på mig, så afsagde hun straks dommen.
- Gå I bare hjem igen. Og hør, far, så giver du Niels en finbrøds mellemmad. Den bedste du kan lave. Og så går du i den plads igen min dreng.
Det var en tung gang, men der var alligevel kraft i fars og mors mellemmad, den bedste jeg nogen sinde har fået. Mellemmaden bestod af skrabet smør og så fars og mors kærlighed og så var der jo også troskab over for det løfte, der var givet min husbond.

Og jeg blev i min plads i 6 år. Den eneste plads jeg har haft ved jordbrug.
Så kom jeg i træskolære og lavede træsko i 17 år. Det var en træls tid. Mor fik tvillinger, og kort tid efter blev far syg og kunne ikke arbejde. Der var hverken hjælpekasse eller socialkontor. Bare jeg kunne have hjulpet, men jeg var i lære i den periode og tjente ingen ting. Mor gik til sognerådet, fik efter lang snak 2 skæpper rug på sin ryg hjemad. Hun har fortalt mig at hun både var lykkelig og ulykkelig. Der var mel til brød i 14 dage så måtte hun af sted igen. Tredje gang fik hun at vide, at hvis hun kom igen så kørte de os alle sammen på fattiggården. Så mor kom ikke mere. Naboer hjalp lidt, men de derhjemme gik ofte sultne i seng. Far blev rask og mor gik i skoven igen.
Ja, ja. Nu er det blevet nemmere. Nu står mødrehjælp, hjemmesygeplejersker, husmoderafløsning og socialkontor parat. Al den fremgang er en velsignelse, for dem der trænger, og en vanære for dem, der misbruger det.
Men jeg fik lært at lave træsko, fik løn, og de bedste penge, jeg har givet ud, er de skillinger jeg lagde i min mors forslidte hånd.

Niels Henriksensens beretninger fortæller meget levende om hans syn på købmandslivet og giver god forståelse for hans måde at drive forretning på og på hans øvrige aktive virke i forskellige tillidsposter. Desuden fortæller det meget godt om livet i 1870erne og årtierne frem. Endelig realiserede Niels Henriksen så sin drøm. Flittig og arbejdsom havde han arbejdet sig op, så han var i stand til at overtage brugsforeningen i Pederstrup ved Kjellerup. Den var ved at gå i stykker udtrykte Niels Henriksen sig diplomatisk. Han fik omsætningen op og arbejdede med brugsforeningen i 9 år. Men han kunne ikke helt trives der. Rammerne føltes for snævre. Da så muligheden kom for at købe forretning i Bording slog han til. 2000 opsparede kroner var nok til at købe Bording Brugsforening, som var gået konkurs.

Købmand Niels Henriksen stående bag disken i begyndelsen af 1950erne, kort tid før han overlod forretningen til datter og svigersøn.
Billedet er taget i forbindelsen med interviewet hvor han fortæller om hans barndom.

Målet var nået. Som 42 årige stod han bag egen disk og han fik skabt den købmandsforretning, der vakte beundring og respekt også inden for fagfolks rækker. (forts.)